

● درآمد:

بی تردید مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی که مسئولیت گسترش اتحاد و همبستگی میان مسلمانان را برعهده دارد، از نقش شهید فتحی شقاقی که پرچمدار وحدت اسلامی نیز بوده غافل نمانده است، چرا که دکتر فتحی در آغاز دهه هشتم از قرن بیستم با انتشار کتاب «شیعه و سنی، غوغای ساختگی» تحول چشمگیری در افکار عمومی جهان اسلام بوجود آورد. به همین دلیل برای آگاهی از دیدگاه‌های تقریبی این شهید بزرگوار پای صحبت‌های آیت‌الله تسخیری، دبیرکل این مجمع نشستیم.

■ گفتگوی شاهدیاران با آیت‌الله تسخیری
دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

شهید شقاقی ، اولین پیام‌رسان انقلاب اسلامی در منطقه...

ساختگی است و جزوه‌ای جالب و زیبا نوشت که به توده‌های مسلمان نشان دهد که این حرکت واقعیت ندارد. شیعه و سنی باید در کنار هم باشند و علیه استکبار و صهیونیسم بین الملل بجنگند. کتابی که ایشان نوشت بسیار زیبا است و ما هر چه از آن چاپ کردیم باز تقاضای بیشتری هست. ایشان سعی کرد که با نام فرد دیگری یعنی عزالدین ابراهیم آن را چاپ کند. ولی بعداً توده‌های مسلمان فهمیدند که نویسنده این کتاب کیست. ما هم تلاش کردیم هم به زبان عربی و اخیراً هم به زبان فارسی آن را چاپ کنیم و توضیح دهیم که این فرد بزرگ چه خدماتی را راجع به این مسأله انجام داده است.

با توجه به تلاش‌هایی که مرحوم شقاقی در ارتباط با ضرورت حل اختلافات مذهبی و تلاش برای نزدیک کردن دیدگاه‌های علمای سنی و شیعه داشت، در مجمع جهانی تقریب، چه جایگاهی دارد؟

وقتی که مجمع تقریب شکل گرفت ایشان شهید شد. ولی به طور کل کاملاً معلوم است که متأثر از تفکر دارالانقلاب قاهره است و خیلی هم به رهبران آن جا علاقه مند بود. ما معتقدیم که همه ابعاد تفکر ایشان تقریبی بود، بلکه می‌خواهم صراحتاً بگویم هر متفکر اسلامی واقعی و دلسوز امت اسلامی به طور طبیعی تقریبی است؛ چراکه اصلاً اسلام ریشه و پایه‌های تقریب را از ابتدا مطرح کرده یعنی دعوت اسلام به عقلانیت، گفتگو و بیدار کردن زمینه‌های مشترک با دیگران حتی با اهل کتاب را عنوان کرده است. در قران آیاتی وجود دارد که نشان می‌دهد یک فرد مسلمان همواره بر زمینه‌های مشترک با دیگران تأکید می‌کند. به نظر من تأکید اسلام، بر اخوت و وحدت اسلامی است. همه این تاکیدات دلیلی بر دعوت اسلام به تقریب است. هر متفکر آگاه وقتی به عمق اسلام نگاه کند باید تقریبی شود. مرحوم

ایشان وقتی مطلع شد که انقلاب اسلامی ایران نفعه‌ای از نفعات انقلاب امام حسین (ع) بود، از نو متولد شد و از نو دگرگونی عظیمی در فکر و روشش به وجود آمد و به سمت اجرای آن الگو در انقلاب فلسطین رفت. یک بعد انقلاب امام حسین (ع) شناخت اسلام ناب و رفتن به سوی تحقق اهداف اسلامی، بعد دیگرش تکیه بر توده‌های مسلمان و دیگر بعد آن فداکاری در راه هدف است. مرحوم شقاقی این ابعاد را کاملاً درک کرد و سعی نمود آنها را در زمینه فلسطین اجرا کند. به نکته‌ای اشاره می‌کنم که واقعاً مرحوم شقاقی مشکلات و راه حل‌های آن را درک کرد که یکی از آنها تفرقه‌ای است که استکبار و دشمنان امت اسلامی بین شیعه و سنی به وجود آوردند و ما شاهد هستیم که هر مرحله‌ای که استکبار ضربه‌ای نظیر شکست جولای (تایستان گذشته) اسرائیل در مقابل حزب الله ببیند، مسأله تفرقه بین شیعه و سنی را از نو زنده می‌کند و گسترش می‌دهد. عده‌ای از وعاظ و حتی منتسبین به تفکر اسلامی هم وارد این گودال تفرقه شده‌اند. مرحوم شقاقی تشخیص داد که این یک غوغا

شهرت‌فشی شقاقی

ایشان وقتی مطلع شد که انقلاب اسلامی ایران نفعه‌ای از نفعات انقلاب امام حسین (ع) بود، از نو متولد شد و از نو دگرگونی عظیمی در فکر و روشش به وجود آمد و به سمت اجرای آن الگو در انقلاب فلسطین رفت.

تفاوت آقای شقاقی با شخصیت‌های مسلمان دیگر از کشورهای اسلامی و عربی و ویژگی ایشان چه بود؟
ابتدا اجازه دهید از اهتمام نشریه شاهدیاران به شهدای بزرگ جهان اسلام تشکر کنم. این شخصیت‌ها و شهدای نور تاریخ و نشان دهنده راه ملت‌ها به سوی سعادت هستند. اما این که امتیاز مرحوم شقاقی به دیگر متفکران چه بوده، من احساس می‌کنم مرحوم شقاقی این ویژگی را داشت که از ابتدا راه و هدف را مشخص کرد و خود را وقف آن قرار داد. ایشان راه بسیج توده‌های مسلمان علیه استکبار جهانی و صهیونیسم بین الملل را به طور کامل انتخاب کرد و الگوی خودش را حضرت ابعبدالله قرار داد، که با حرکت و فداکاری بزرگ خود برای همه مسلمین تاریخ الگو بود. او این پیام را گرفت و جداً به آن وفادار بود. الهام راه انقلابی‌اش را هم از امام خمینی (ره) گرفت. می‌توان گفت رشد فکر انقلابی مرحوم شقاقی از امام و انقلاب اسلامی گرفته شده است. او یکی از آثار بزرگ پیروزی انقلاب اسلامی بود و حرکت بیداری اسلامی در کل جهان اسلام را رهبری کرد. به نظر هنر امام این بود که زمام هدایت بیداری اسلامی را به دست گرفت. رشد و عمق بخشید. مرحوم شقاقی یکی از شخصیت‌های متأثر از امام بود و توانست انقلاب فلسطین را پس از عبور آن از راه‌های بیهوده ملی، ناسیونالیستی، سوسیالیستی حتی وطنی و ملی و نرسیدن به نتیجه، راه انقلاب اسلامی و بسیج توده‌های مردم را انتخاب کند. مرحوم شقاقی با الهام‌گیری از انقلاب اسلامی این راه را ترسیم کرد و الحمدلله به نتایج زیبایی هم رسید. حضرت‌تعالی در صحبت‌هایتان فرمودید که شهید شقاقی در ادبیاتش زیاد به امام حسین، کربلا و عاشورا اشاره می‌کرد. بفرمایید که ایشان تا چه اندازه واقعاً معتقد به قیام کربلا و نهضت امام حسین (ع) بود؟

توسعه اسلامی اعلام کرد، روزی که کتاب اقتصاد ما منتشر شد، یک انقلاب فکری در جهان اسلام به وجود آورد. کتاب های مرحوم صدر چه در زمینه اقتصاد و چه در زمینه فلسفه، یک حرکت عظیم فکری را در جهان اسلام به وجود آورد و به طور طبیعی شهید شقایی که جوانی انقلابی بود از این فکر کمال استفاده را کرد و به آن عشق می ورزید. ولی این که ارتباط به چه صورتی بوده، آیا ارتباط فعلی بوده یا مکاتباتی من اطلاعی ندارم. حضرت عالی سابقه دیرینه ای در جنبش های اسلامی منطقه دارید تفاوت جنبش جهاد اسلامی را با برخی جنبش های اسلامی دیگر در چه می بینید؟

من احساس می کنم که حرکات اسلامی را می توان به چند گرایش تقسیم کرد؛ عده ای از حرکت ها فقط یک حرکت اصلاحی و برخی از آنها فقط حرکت فکری بود، یعنی به سمت تحرک سیاسی گرایش نداشتند. برخی از حرکت ها متأثر از تفکرات سلفی بودند و تا حدی جمود از خودشان نشان دادند. برخی دیگر اصلاً بر تربیت فکری تأکید نکردند و بیشتر به سوی حرکت های عملی و جهادی رفتند. بنده معتقدم که حرکت جهاد اسلامی از همه گرایش های افراطی نجات یافته کاملاً هدفش را تشخیص داد. تعادلی بین فکر و عمل ایجاد کرد و این امر از تأثیر شخصیت مرحوم شقایی بود. ایشان هم متفکر، هم مجاهدی سبیل الله بود و هم در این راه فداکاری های زیادی انجام داد. تماس هایی با متفکران جهان داشت. به نظرم حرکت جهاد اسلامی حرکتی است آگاه، که خوب هدف را شناخت. جای پایش را مشخص کرد و راه به سوی هم شهید شدند و خودش را سالم نگه داشته است، راه حل را کاملاً حرکت اسلامی می دانست، از طرح های سازش کارانه به دور بود و اتباعش را تربیت فکری و عملی کرد. خود حرکت جهاد اسلامی یک حرکت مخلصانه، روشن و حرکتی است که تعادل بین فکر و عمل را به وجود آورده است. می دانم و مطمئنم که در کنار حرکت های دیگر فلسطین انشالله به هدفش خواهد رسید. واکنشی از سوی جنبش اسلامی بر عملکرد جنبش های اسلامی سنتی می بینید؟

به نظرم شهید شقایی که این حرکت را به وجود آورد پس از مایوس شدن از حرکتی نظیر حزب تحریر و همه حرکت های دیگری که مردم فلسطین برای اعتراض علیه صهیونیست ها طی کردند، کل این ها را بررسی کرد و ابعاد این حرکت را به وجود

بعضی از صاحب نظران بر این عقیده هستند که با توجه به این که انقلاب اسلامی در ابتدای پیروزی اش در جهان عرب در حالت غربت قرار داشت شهید شقایی اولین پیام رسان انقلاب اسلامی در کشورهای منطقه بوده است. ولی من معتقدم که امام خمینی (ره) وقتی زمام بیداری اسلام را به دست گرفت، نیروهای نهفته این امت را در خیلی از زمینه ها به فعلیت رساند و الهام بخش جوان های مخلص در کل جهان اسلام شد. او یکی از شاگردان و الهام گرفتگان از امام خمینی (ره) بود. در حقیقت انقلاب اسلامی ایران اولاً بیداری اسلامی را گسترش داد و ثانیاً امید جهان اسلام به آینده روشنش را زنده کرد. بعد از این که دشمنان امت اسلامی این امید را در دل توده ها خاموش کردند، نکته سوم مسأله هدایت احساسات این امت است؛ یعنی شاید خیلی جاها متفکران ایده خوبی دادند، اما کم بود. ایده هایی که محرک احساسات توده ها باشد و امام این احساسات را هماهنگ کرد. یکی از مؤثران در این راه و الهام گرفتگان از امام، شهید شقایی بود.

مرحوم شقایی زیاد به ایران می آمدند و با امام هم ملاقات هایی داشتند، آیا از ایشان خاطره ای دارید؟

من خاطره زیادی از ایشان ندارم، ولی با خودش تماس هایی داشتم. واقعاً شیفته فکر جهادی و اصرارش بر حفظ جهاد اسلامی بودم. البته با ایشان ارتباطات کمی داشتم و خاطره زیادی از او ندارم.

با توجه به شناختی که از رهبران و شخصیت های جهان اسلام دارید، آیا راه شهید شقایی را در ادامه راه افرادی چون ابوالاعلی مودودی و حسن البنا می دانید؟

بله، او با این بزرگان هم مسیر بود. یعنی در همان خط بیداری اسلامی قرار داشت که مرحوم ابوالاعلی مودودی و قبل از آن مرحوم سید جمال الدین حسینی و سید قطب و همه این بزرگان در آن مؤثر بودند. البته امام با آن حرکتی که کرد بیشترین اثر را در این زمینه داشت و تأیید کننده راه این افراد بود. من در ادبیات شهید شقایی که مطالعه می کردم دیدم که ایشان بسیار به شهید سید محمد باقر صدر اذات داشت تا چه اندازه به دیدگاه های ایشان خصوصاً در زمینه اقتصاد و فلسفه نو متعصب بود؟

می دانید که کتاب ها و نوشته های مرحوم صدر یک تحول اساسی در فکر امت اسلامی به وجود آورد. یکی از شخصیت های بزرگ جهان اسلام، آقای دکتر احمد محمد علی، رییس بانک

شقایی هم که فرزند اسلام و عاشق اسلام است، فهمید هم اسلام این هدف را دارد و هم مصلحت امت اسلامی این است؛ لذا کتابش را در این زمینه نوشت. من معتقدم یکی از جزوه های جالب در این موضوع همین کتاب شیع و تسنن یک قوم ساختگی است.

آیا باز هم در برنامه تان هست که ادبیات یا نشریات دیگری را از او منتشر کنید؟

بله، انشالله. ما هر قدر بتوانیم ایده های امثال ایشان را گسترش دهیم در حقیقت خدمت بزرگی به تقریب وحدت اسلامی خواهیم کرد. امیدواریم روحیه مرحوم شقایی در دل و وجدان همه توده های مسلمان زنده شود. همه احساس کنند که راه نجات این است و مشکلات فقط با طی نمودن راه اسلام و استفاده از نیروی عظیم توده های اسلامی و دنبال کردن اهداف بزرگ اسلام و راه حل های اسلامی بر طرف می شود.

شهادت شقایی

شهید شقایی در همان خط بیداری اسلامی قرار داشت که مرحوم ابوالاعلی مودودی و قبل از آن مرحوم سید جمال الدین حسینی و سید قطب و همه این بزرگان در آن مؤثر بودند. البته امام با آن حرکتی که کرد بیشترین اثر را در این زمینه داشت و تأیید کننده راه این افراد بود.

آورد. مثلاً حزب تحریر یک حرکت جامع و غیر پویا بود. حتی حرکت عمومی اخوان المسلمین به رغم این که حرکت وسیعی بود ولی آن جنبش و تحرک مطلوب را از نظر ایشان نداشت. لذا حرکت جهاد بعد از شناخت کل تحركات، انتخاب دقیق راه و فداکاری در راه تحقق اهداف به وجود آمد. ■

